

Semantiske relationer og begrebssystemer

I denne opgave vil jeg beskæftige mig med semantiske relationer og begrebssystemer med udgangspunkt i en oplysende tekst fra Politikens Vinbog (se bilag). Jeg vil undersøge, hvordan tekstens emneord er kædet sammen med de semantiske relationer hyponymi og meronymi og forsøge at opstille et begrebssystem på dette grundlag. I den forbindelse vil jeg også se på, om der mangler nogle ord og udtryk for at gøre dette begrebssystem sammenhængende. Hvis det viser sig, at det kan være gavnligt at medtage antonymirelationen i systemet, vil jeg gøre det.

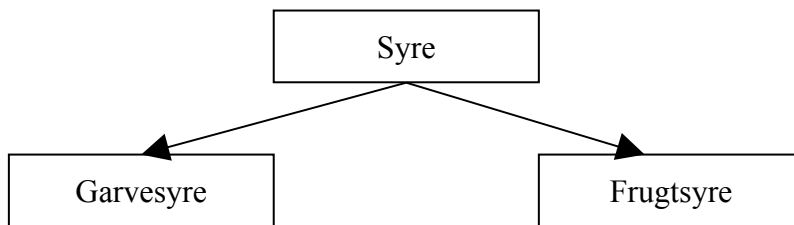
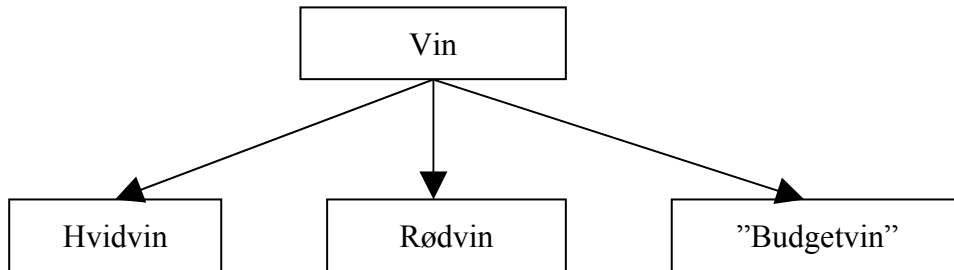
Emneord:

Vinsmagning	Krop	Grøn og skarp
Smagsselementer	Ekstrakt	Garvesyren
Smagskarakteristika	Alkoholprocenten	Holdbarhed
Struktur	Spirituøs	Bid
Syren	Vinøs	Form
Søde	Generøs	Mager
Tørre	Sødme	'Godt i stand'
Harmoni	Tørhed	eftersmagen
Karakter	Smagsbedømmelsen	smagsindtrykkene
Rødvine	Hvidvine	kvalitet
Frugtsyren	Moelleux	evne til at udvikle sig
Garvesyre	Frugtsyren	budgetvine
Alkoholen	Flad	

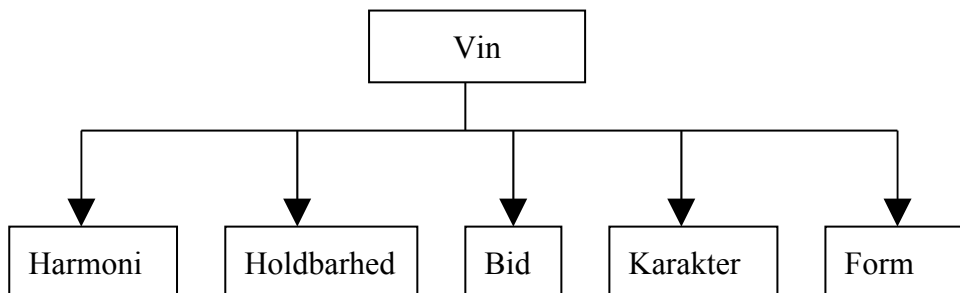
Der er mange letgenkendelige semantiske relationer i teksten, men det kan være svært at bestemme hvilket ord, der er overbegreb eller holonym i den semantiske relation, man har fundet. En klar hyponymirelation er den, hvori vin er overbegreb, og rødvin og hvidvin er hyponymer. Rødvin og hvidvin er så kohyponymer. En meronymirelation findes bl.a. i den, hvor vin er holonym for meronymerne holdbarhed, bid, form, karakter og harmoni, der så er komeronymer til hinanden. Vin som holonym er dog lidt abstrakt i denne sammenhæng, men det er sådan, det bruges i teksten.

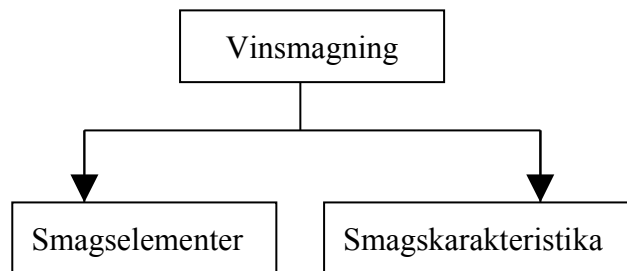
Her er nogle semantiske relationer tegnet:

Hyponymirelationer:

Meronymirelationer:

Mange af de udtryk, teksten bruger til at beskrive vinens egenskaber og kvaliteter, er taget fra andre sprogområder, end man umiddelbart ville forvente i en tekst, der handler om vin. Der bruges bl.a. udtryk som mager og 'godt i stand', der normalt bruges til at beskrive kroppen, og udtryk som harmoni, karakter og generøs, som vel normalt snarere bruges til at beskrive *menneskers* egenskaber. Dette gør det sværere at vurdere hvilke semantiske relationer, de forskellige ord indgår i, og man kommer ud i nogle forholdsvist abstrakte semantiske relationer, når man fx kalder harmoni og bid meronymer til holonymet vin. I forhold til tekstens opfattelse og beskrivelse af vin må man dog mene, at harmoni og bid er nogle af de dele, der gør vinen til en helhed.

Denne metaforiske sprogbrug gjorde det også svært at bestemme tekstens emneord, for hevet ud af sammenhængen virker det ulogisk, at fx 'krop' kan være et emneord i en tekst, der handler om vin, men igen er der klare argumenter i teksten, for at dette er tilfældet – at krop er et vigtigt ord for emnet vinsmagning.

Som ikke-vinkender er det også svært at vide, hvad der kaldes 'smagsselementer' henholdsvis 'smagskarakteristika', og det er med denne baggrund, at jeg vil forsøge at opstille et semantisk netværk for samtlige, eller så godt som, emneord.

Se bilag.

Det er bestemt muligt at opbygge et begrebssystem på grundlag af tekstens emneord. Man løber ind i nogle problemer som ikke-vinkender, fordi det er svært at vide, hvad der kategoriseres som smagsselementer henholdsvis smagskarakteristika. Vinens struktur kaldes et smagskarakteristika. *"Det er ikke nok at afsløre sødt og surt, salt og bittert. Man skal også kende oprindelsen til de forskellige smagsselementer."* (Politikens Vinbog), står der i første linje af den analyserede tekst. Hvis man undersøger denne sætning lingvistisk, virker det sandsynligt, at *"de forskellige*

smagslementer” er en anafor, der refererer tilbage til ”*sødt og surt, salt og bittert*”, fordi der bruges bestemt form. Når noget introduceres første gang, sker det som regel i ubestemt form, derfor mener jeg altså, at den bestemte form her tyder på, at smagslementer kan bruges som overbegreb for bl.a. hyponymerne sødt, surt, salt og bittert. Jeg har i mit begrebssystem valgt at lade tør, ”moelleux”, ”godt i stand”, flad, generøs og ”grøn og skarp” indgå som kohyponymer i denne relation, da jeg mener, at de må kategoriseres som smagslementer på lige fod med fx sød.

Det er ikke nødvendigt at tilføje ord eller begreber for at lave et sammenhængende begrebssystem, men hvis man tilføjede nogle flere overordnede kategorier for fx vintyper: en, der kategoriserer vinen ud fra farve, og en, der kategoriserer ud fra smagen, og flere kategorier for det, jeg har kategoriseret som vinens meronymer: de egenskaber, man kan smage (fx bid og krop), og de egenskaber, man fysisk kan se/undersøge (fx holdbarhed), ville man muligvis få et mere brugbart, mindre abstrakt begrebssystem.

Jeg har undersøgt dette (se bilag) og vurderer, at det fungerer fint at indføre en skelnen mellem farve- og smags-vintyper, men at den skelnen mellem vinens smagbare og ”fysiske” egenskaber, jeg har indført, gør mere skade end gavn. Den resulterer i en masse ekstra pile, der gør begrebssystemet meget mere ouverskueligt. Tilgængelighed har det været givtigt at undersøge, hvilke egenskaber der beskrives som ”smagbare” henholdsvis ”fysiske”, eftersom langt de fleste af de egenskaber, der er opstillet som vinens meronymer, er *fysiske* i den sammenhæng, de bruges i teksten. Det er overraskende, fordi man nok vil forvente, at vinens smag fremfor kvalitet beskrives, men ved nærmere eftertanke ikke så underligt, da teksten går meget i dybden med at beskrive, hvordan vinen rent *fysisk* opnår den smag, den har, og derfor beskriver vinens kvalitet frem for smag.

De smagbare egenskaber er dem, der er beskrevet med adjektiver fx sød, tør, ”moelleux”, generøs, og de er hyponymer til overbegrebet smagslementer. De ”fysiske” egenskaber er i høj grad beskrevet med substantiver, hvoraf en del også kan bruges til at beskrive mennesket.

Jeg har medtaget et par antonymrelationer i mit begrebssystem, fordi jeg syntes, det havde relevans at vise dem. Grøn og skarp er antonym til flad. Hvis jeg ikke havde vist denne antonymrelation, havde man nok undret sig over ordene grøn og skarp. Mager er antonym til godt i stand og tilnærmelsesvist til (at have) krop. ”*Hvis vinen mangler krop, kaldes den tyndbenet, mager, dårligt bygget, slap eller blodfattig.*” (se bilag). Denne dobbelte antonymrelation, syntes jeg også, var interessant at tage med. Man kunne godt have medtaget synonymrelationer ligeledes,

da der er en del ord, der bliver kædet sammen med synonymer - ovenfor ses en del synonymer til mager eksempelvis. Der er også nogle synonymer til ”godt i stand” fx have bagdel, lår.

De mest relevante semantiske relationer er hyponymi- og meronymirelationerne. Hvis man skal indhente forståelse på et område, man ikke kender meget til i forvejen, hjælper det, at man har nogle kognitive mønstre, man kan sætte tingene ind i. Disse kognitive mønstre kan bl.a. være de semantiske relationer. *”Vi kan næppe forestille os en verden uden modsætninger forstået som maksimal forskellighed i forhold til en egenskab. Vi kan f.eks. ikke forestille os lys uden mørke[...]* *Vi kan heller ikke forestille os en verden, hvor man ikke kan tale om slags ting, dvs. uden generaliseringer [...]* *Endelig er det svært at forestille sig en verden uden benævnelser på dele af ting og fænomener: Hvordan skulle vi kunne beskrive en person uden at kunne nævne hænder, hoved, smil og latter.” (Ruus 1995).*

De semantiske relationer, der er imellem de enkelte ord og det, ordene benævner, gør beskrivelser til en meget lettere affære. Kunne man ikke fortælle, hvad *modsatningen* til noget er, eller hvad noget *består* af, eller hvilken *slags* der er tale om, ville det være meget svært at videregive oplysning. Derfor er det vigtigt for en oplysende tekst, at den har en masse semantiske relationer, så man kan sætte begreberne i relation til hinanden og på den måde *forstå*. Det er altså en naturlig følge af dette, at den analyserede tekst indeholder mange semantiske relationer, og at man derfor kan opstille et begrebssystem, der tager udgangspunkt i tekstens semantiske relationer, og man kan sige, at det er et ”sundhedstegn” for teksten, at man kan opstille dette begrebssystem uden at *tilføje* ord eller begreber. Havde der fx manglet overbegreber i teksten og dermed i begrebssystemet, havde man også manglet disse overbegreber i forståelsen af emnet, vin. De steder, hvor det er svært at vurdere, om man har fat i det rigtige holonym eller overbegreb, tyder jo netop på, at forståelsen af tekstens indhold er tvivlsom. På den måde kan man se, at det at beskæftige sig med semantiske relationer ikke kun er semantisk relevant, men også kan sige noget om forståelsen af verden.